

SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z trzeciego seminarium w ramach projektu *Just Free – Justice and Freedom of Expression*, Paryż, 12-13 maja 2022 r.

DOI:10.53024/10.3.47.2022

ANETA MICHAŁEK*

„Wolność wypowiedzi sędziów i prokuratorów w mediach społecznościowych” to temat trzeciego seminarium w ramach projektu *Just Free – Justice and Freedom of Expression*, **które odbywało się od 12 do 13 maja 2022 r. w Paryżu**. Organizatorem tego wydarzenia była francuska Krajowa Szkoła Sądownictwa. Szkolenie zorganizowano w porozumieniu ze szkołami odpowiedzialnymi za kształcenie kadr wymiaru sprawiedliwości w Belgii, Hiszpanii, we Włoszech, a także z Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury. W spotkaniu wzięło udział ok. 60 prawników m.in. z Francji, Belgii, Niemiec, Hiszpanii, Włoch, Irlandii, Rumunii i Polski, w tym sędziowie i prokuratorzy.

Konferencja miała na celu przybliżenie tematyki dotyczącej wolności wypowiedzi sędziów i prokuratorów w kontekście mediów społecznościowych. Otwarcia seminarium dokonali Gilles Accomando, dyrektor Szkoły dla Adwokatów w Paryżu, Elie Renard, zastępca dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa we Francji oraz sędziowie Marie Dubuisson i Lise Chipault, pełniące funkcję **zastępców sekretarza w Najwyższej Radzie Sądownictwa we Francji**.

Wykład otwierający seminarium, a tym samym wprowadzający w jego tematykę, wygłosił Francesco Buffa, sędzia Trybunału Arbitrażowego Narodów Zjednoczonych, sędzia włoskiego Najwyższego Sądu Kasacyjnego w Rzymie Sekcji Prawa Pracy. W swoim wystąpieniu przedstawił on kwestię wolności wypowiedzi sędziów i prokuratorów w aspekcie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. W pierwszej kolejności wskazał, że orzecznictwo bazujące na tej Konwencji nie tylko pozostaje w zgodzie z międzynarodowymi standardami ochrony

* Doktor nauk prawnych, sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie, IX Wydziału Gospodarczego, delegowana do Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, ORCID: 0000-0002-4161-9868

wolności wypowiedzi, lecz także pełni kluczową funkcję w ich kreowaniu. Podkreślał, że niewątpliwie wolność wyrażania opinii oraz wolność wypowiedzi są niezbędnymi warunkami pełnego rozwoju człowieka. Nie można jednak tracić z pola widzenia tego, że rozwój środków masowego komunikowania powoduje konieczność poszukiwania nowych standardów w dziedzinie niezależności i bezstronności sędziów. W konsekwencji konieczne jest znalezienie równowagi pomiędzy wolnością wypowiedzi a niezależnością i bezstronnością sędziów. Zaznaczył, że dzięki mediom społecznościowym ukonstytuowała się nowa forma interakcji między ludźmi. Nie można wymagać od sędziów, aby byli niejako wykluczeni ze społeczności, w której żyją, przez zakazanie im udziału w mediach społecznościowych. Z drugiej jednak strony sędziowie w swoim postępowaniu, również w ramach aktywności podejmowanej w mediach społecznościowych, powinni mieć na uwadze godność urzędu, a także konieczność zachowania bezstronności i niezależności.

Następnie José Martin y Pérez de Nanclares, sędzia sądu pierwszej instancji Unii Europejskiej, przedstawił zagadnienie wolności wypowiedzi sędziów i prokuratorów w prawie Unii Europejskiej na przykładzie sędziów i rzeczników generalnych Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz sądu pierwszej instancji Unii Europejskiej. W swoim wystąpieniu zwrócił on uwagę na ograniczenia wolności wypowiedzi sędziów zarówno podczas pełnienia obowiązków służbowych, jak i po zakończeniu sprawowania funkcji. Wskazał, że w czasie pełnienia obowiązków udział sędziów i rzeczników generalnych w wystąpieniach publicznych i debatach akademickich jest ograniczony przez obowiązek zachowania dyskrecji, politycznej neutralności oraz tajemnicy zawodowej. Obowiązkiem sędziów jest powstrzymanie się od wszelkich oświadczeń mogących zaszkodzić reputacji instytucji, w której pełnią funkcję. W swoim zachowaniu powinni mieć oni na uwadze powagę urzędu, który sprawują. Ponadto winni unikać zachowań, które powodowałyby wątpliwości co do ich bezstronności i niezależności. Podkreślono, że zasada tajności narad ma priorytetowy charakter i obowiązuje także w przypadku pełnienia funkcji administracyjnych w TSUE. Generalnie rzecz ujmując, od sędziów oczekuje się powściągliwości, zwłaszcza w wypowiedziach i w zachowaniu także w czasie poza pełnieniem obowiązków służbowych.

Pewne ograniczenia wolności wypowiedzi sędziów występują również po ustaniu przez nich pełnienia funkcji. Przede wszystkim są oni zobowiązani do zachowania lojalności, przy czym obowiązek ten powinien być rozumiany szeroko, a nie limitowany jedynie przyjmowaniem określonych funkcji czy korzyści. Ich wolność wypowiedzi jest również ograniczona przez Kodeks postępowania oraz obowiązki uczciwości, godności i dyskrecji. Prowadzący nadmienił, że z każdą reformą tego kodeksu zwiększa się liczba szczegółowych ograniczeń w stosunku do sędziów. Rozszerzenie tych ograniczeń wynika z problemów, które pojawiają się w praktyce.

Po wystąpieniu José Martina y Pérez de Nanclares uczestnicy konferencji zostali podzieleni na siedem grup. Moderatorami poszczególnych grup byli: Oreste Pollicino, profesor prawa konstytucyjnego Uniwersytetu Bocconi we Włoszech, członek komisji wykonawczej Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej; Annabelle Philippe, rzecznik w biurze Prokuratora Generalnego w Sądzie Kasacyjnym odpowiedzialna za komunikację; Pierpaolo Gori, sędzia sądu kasacyjnego w Rzymie; Lise Chipault, sędzia, zastępca sekretarza w Najwyższej Radzie Sądownictwa we Francji; Marie Dubuisson, sędzia, zastępca sekretarza w Najwyższej Radzie Sądownictwa we Francji; Rafael Bustos, profesor Uniwersytetu Complutense w Madrycie oraz Tais Deus Ramos, profesor prawa konstytucyjnego i prawa Unii Europejskiej w Szkole Sądownictwa Generalnej Rady Sądownictwa w Hiszpanii.

Podczas zajęć w grupach omawiano kazusy dotyczące wolności wypowiedzi sędziów i prokuratorów w sprawach związanych z pełnioną służbą.

Pierwszego dnia pracę w grupach podsumował Oreste Pollicino. Prowadzący podkreślał, że sędziowie i prokuratorzy powinni zachować powściągliwość w wypowiedzaniu się również w mediach społecznościowych. Wskazywał, że w przypadku negatywnych opinii w prasie dotyczących pracy sędziego i prokuratora należałoby unikać bezpośredniej reakcji sędziego, gdyż mogłoby to prowadzić do naruszenia jego bezstronności. W razie sytuacji wymagającej reakcji ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości prezes sądu lub szef prokuratury, ewentualnie stowarzyszenia sędziów lub prokuratorów, powinni złożyć stosowne oświadczenie w obronie sędziego lub prokuratora.

Drugi dzień seminarium rozpoczął się od pracy w grupach. Warsztaty prowadzili: Cristina Hermida, profesor, kierownik katedry Jeana Monneta, członek komisji etyki sądownictwa w Hiszpanii; Benoist Hurel, sędzia śledczy Trybunału Sprawiedliwości Republiki w Paryżu, członek Najwyższej Rady Sądownictwa we Francji, a także osoby prowadzące pracę w grupach poprzedniego dnia, tj. Tais Deus Ramos, Marie Dubuisson, Lise Chipault, Pierpaolo Gori i Rafael Bustos. Podczas prac w grupach omawiano, na podstawie kazusów, zagadnienia dotyczące wolności wypowiedzi sędziów i prokuratorów w sprawach niezwiązanych bezpośrednio z pełnioną przez nich służbą.

Pracę w grupach podsumował Rafael Bustos. Podkreślił on konieczność zachowania przez sędziów i prokuratorów bardzo dużej ostrożności podczas komunikacji w mediach społecznościowych. Wskazywał, że sędziowie powinni zwracać uwagę na to, aby ich wypowiedzi nie wywoływały wrażenia braku niezależności lub bezstronności.

Następnie Frank Natali, prezydent konferencji przewodniczących, członek zarządu Krajowej Szkoły Sądownictwa we Francji, członek Najwyższej Rady

Sądownictwa we Francji przedstawił zagadnienia związane ze sposobami reagowania w przypadku sporu.

Wykład kończący konferencję wygłosiła sędzia Anna Adamska-Gallant, kierownik do spraw wymiaru sprawiedliwości w unijnym projekcie *Pravo-Justice*. W swoim wystąpieniu podkreślała, że sędziowie i prokuratorzy odgrywają szczególną rolę jako organy państwa. Z tego względu pewne ograniczenia w realizowaniu wolności wypowiedzi przez te osoby są konieczne i odpowiednie w celu zagwarantowania ich bezstronności i niezależności.

Mając na uwadze fundamentalne znaczenie niezawisłości sędziowskiej, prawa do uczciwego procesu, efektywności środków odwoławczych w przypadku naruszeń praw człowieka i generalnie zasadę praworządności, wszelkie ograniczenia wolności wypowiedzi, które są związane ze sprawowaniem przez sędziów wymiaru sprawiedliwości, powinny być, jej zdaniem, nakładane przez wymiar sprawiedliwości lub inny niezależny organ, składający się w większości z sędziów.

Podkreślała, że wszelkie ograniczenia korzystania z prawa wolności wypowiedzi przez sędziów i prokuratorów powinny być ustanawiane zgodnie z kryteriami wynikającymi z prawa międzynarodowego, w szczególności pozostawać w zgodzie z zasadami konieczności i proporcjonalności. Z kolei postępowania przeciwko sędziemu lub prokuratorowi, które odnoszą się do wolności ich wypowiedzi, powinny uwzględniać międzynarodowe standardy w zakresie praw człowieka oraz procesu (zasada rzetelnego procesu, niezależność).

Podczas wykładu zwrócono uwagę, że zaangażowanie sędziów w komentarze dotyczące polityki partyjnej niesie ze sobą wysokie ryzyko wzbudzenia wrażenia braku niezależności w relacjach z rządem i innymi politycznymi organami, a także wrażenie braku bezstronności w sprawach, w których rząd jest stroną. W związku z tym sędziowie i prokuratorzy muszą być szczególnie ostrożni w realizacji prawa do wolności wypowiedzi w zakresie spraw politycznych. Wymiar sprawiedliwości oraz odpowiednie organy mają relatywnie duży zakres wprowadzenia ograniczeń w tym zakresie.

Powyższe standardy i zasady mają takie samo zastosowanie w przypadku internetowych form wypowiedzi, w tym również w mediach społecznościowych. Dodatkowo sędziowie i prokuratorzy powinni mieć świadomość praktycznych aspektów internetowych form komunikacji, takich jak potencjalnie większy zasięg odbiorców oraz większa trwałość wypowiedzi, co oznacza, że nawet zwykłe „lajki” lub przekazywanie informacji prezentowanych przez innych mogą spowodować poważne konsekwencje.